

Sygn. akt III AUa 1093/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Bożena Grubba (spr.)
Sędziowie:	SSA Lucyna Ramlo SSO del. Alicja Podlewska
Protokolant:	stażysta Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 29 kwietnia 2014 r. w Gdańsku

sprawy Z. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Z. B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu- IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 27 marca 2013 r., sygn. akt IV U 274/13

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1093/13

UZASADNIENIE

Skarżący Z. B. wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. z dnia 7 stycznia 2013 r. odmawiającej mu prawa do emerytury. Podniósł, że przedstawił świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych za okres ponad 15 lat, które nie powinno być kwestionowane przez organ rentowy. Skarżący wykonywał prace malarskie na wysokości, posiadał do tego stosowne uprawnienia.

Pozwany w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy w Elblągu – IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 27 marca 2013 r. w sprawie 274/13 oddalił odwołanie (punkt pierwszy) i zasądził od ubezpieczonego Z. B. na rzecz pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji.

Skarżący urodził się w dniu (...), zatem w dniu (...)r. ukończył 60 lat. W okresie od dnia 1 sierpnia 1969 r. do dnia 1 sierpnia 1971 r. odbywał naukę rzemiosła malarskiego, w okresie od dnia 1 sierpnia 1971 r. do dnia 29 lutego 1992 r. pracował w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku malarza w Zakładzie (...) w S., zaś w okresie od dnia 1 września 1995 r. do dnia 31 sierpnia 2000 r. również w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku malarza i palacza c.o. w Domu Pomocy Społecznej w S.. Później skarżący był okresowo zatrudniany jako pracownik budowlany. W pozostałych okresach albo nie wykonywał pracy, albo miał status osoby bezrobotnej. Ubezpieczony posiada okres składkowy i nieskładkowy przekraczający 25 lat. Wnioskodawca jako malarz w (...) w S. wykonywał prace malarskie na wysokości, polegające na głównie na malowaniu wewnątrz (ścian i sufitów) i elewacji budynków, np. obór, chlewni, owczarni, domów – z rusztowań i drabin. Skarżący malował też metalowe słupy i silosy, przy czym silosy zarówno od wewnątrz, jak i na zewnątrz. Wnioskodawca wykonywał ponadto prace przygotowawcze i pomocnicze do malowania, takie jak ustawianie rusztowań i oczyszczanie powierzchni przed malowaniem. W dniu 19 listopada 2012 r. wystąpił do pozwanego z wnioskiem o przyznanie prawa do emerytury dołączając świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach w (...) w S. wystawione w dniu 18 maja 2010 r. przez Agencję Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w O., w którym wskazano, że były to prace malarza na wysokości w okresie od dnia 1 sierpnia 1971 r. do dnia 29 lutego 1992 r., tj. prace wymienione w wykazie A, dział V, pozycja 6 punkt 1 wykazu stanowiącego załącznik do Zarządzenia Nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.Urz. MRiRW. z 1988 r., Nr 2, poz. 4; dalej zarządzenie Nr 16). W powołanym już wyżej świadectwie pracy, wystawionym przez Dom Pomocy Społecznej w S. zaznaczono, że skarżący w okresie od dnia 29 lutego 1996 r. do dnia 31 sierpnia 2000 r. wykonywał pracę w szczególnym charakterze w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku palacza c.o.

W rozważaniach prawnych Sąd Okręgowy odwołał się do treści art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.), § 2 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej rozporządzenie). Skarżący bezspornie spełnia kryterium wymaganego okresu 25 lat ubezpieczenia, skończył 60 lat i nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Kwestią sporną w sprawie była okoliczność wykonywania przez niego pracy w szczególnych warunkach, przede wszystkim w okresie zatrudnienia w (...) w S., jako że okres ewentualnej pracy w takim charakterze na stanowisku palacza w Domu Pomocy Społecznej w S. (4 lata i 6 miesięcy, także kwestionowany przez organ rentowy) był zbyt krótki w stosunku do wymaganego okresu 15 lat.

W wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia, w punkcie 6 działu V wymienia się prace malarskie konstrukcji na wysokości. Pomocniczo można odwoływać się do przepisów resortowych, wydanych w oparciu o § 1 ust. 2 tegoż rozporządzenia, w niniejszej sprawie do zarządzenia Nr 16. W części B załącznik nr 1 do tego zarządzenia, określającego stanowiska uprawniające do niższego wieku emerytalnego, a występujące w zakładach rolnictwa, równoważne pracom wykonywanym w szczególnych warunkach m.in. w dziale V Budownictwo i Produkcja (...), wymienione zostało pod poz. 6. „Prace malarskie konstrukcji na wysokości” stanowisko malarza z podaniem jako przykład stanowiska malarza konstrukcji stalowych i urządzeń przemysłowych.

W ocenie Sądu I instancji nie sposób przyjąć, że wnioskodawca był malarzem konstrukcji na wysokości stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Po pierwsze do obowiązków wnioskodawcy należały także prace przygotowawcze, takie jak ustawianie rusztowań czy oczyszczanie powierzchni, przy czym co najmniej tych pierwszych nie da się uznać za prace malarskie. Po drugie o ile za prace takie można by uznać prace malarskie dotyczące słupów czy silosów (stanowiące jednak bezspornie mniejszą część pracy wnioskodawcy), o tyle jednak

malowanie ścian wewnętrznych i zewnętrznych oraz sufitów w budynkach gospodarczych i mieszkalnych, nie może być rozumiane jako malowanie konstrukcji. Słowo „konstrukcja” może oznaczać zarówno sposób połączenia elementów (np. budynek o konstrukcji murowanej), jak i gotową rzecz, pewną całość, którą trudno jest opisać ogólnie innym słowem (np. maszt radiowy czy skomplikowany słup energetyczny, w odróżnieniu od np. budynku). Zdaniem Sądu Okręgowego przywoływane wyżej przepisy zarówno rozporządzenia, jak i zarządzenia Nr 16 odwołują się do tego drugiego znaczenia, za czym przemawia przykładowo wymienione

w tymże zarządzeniu stanowisko malarza konstrukcji stalowych i urządzeń przemysłowych, będące zresztą powtórzeniem za zarządzeniem nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 1 sierpnia 1983 r. w sprawie wykazu stanowisk pracy w zakładach podległych Ministrowi Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych, na których są wykonywane prace

w szczególnych warunkach. Zaznaczyć też trzeba, że gdyby wolą prawodawcy było uznanie za pracę w warunkach szczególnych wszystkich prac malarskich na wysokości, za legislacyjnie zbędne musiałoby być uznane dodatkowe określanie „konstrukcji”, jednak taki zabieg prowadziłby przeciw do niedopuszczalnej w niniejszej sprawie wykładni rozszerzającej.

Zatem nie było podstaw do przyjęcia, że wnioskodawca legitymuje się przesłanką 15 lat wykonywania pracy w szczególnych warunkach i tym samym prawo do emerytury nie mogło być mu przyznane. W tym stanie rzeczy, wobec braku podstaw do uwzględnienia odwołania, Sąd I instancji na podstawie art. 477¹⁴§ 1 k.p.c. odwołanie to oddalił.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w związku z § 11 ust.

2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Apelację od wyroku wywiódł ubezpieczony. Wskazał, że spełnia warunki do otrzymania prawa do wcześniejszej emerytury, ponieważ przepracowanie do 1 stycznia 1999 r. 15 lat pracy w warunkach. Posiada prawidłowo wystawione dokumenty - świadectwa pracy w szczególnych warunkach i pozostałe. Sąd Okręgowy przypisał mu wykonywanie prac, zdaniem Sądu nie należące do prac malarskich: prace przygotowawcze i pomocnicze. Faktycznie te prace kierownictwa zakładu zlecały innym robotnikom, jemu pozostawały do wykonania jedynie czynności malarskie

w dosłownym tego słowa znaczeniu, organizacyjnie zaś samodzielnie nie dałby rady przestawić rusztowania czy ciężkiej, kilkumetrowej drabiny. Sąd Okręgowy nie uwzględnił również pisemnych opinii trzech byłych kierowników zakładu, którzy własnoręcznie podpisami potwierdzali wykonywanie przez apelującego prac malarskich na wysokościach (wg przepisów bhp - powyżej 1 m, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy). Wniósł o dopuszczenie dowodów z ww. oświadczeń kierowników i zeznań świadków W. O. i C. D..

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy Z. B. nie zasługuje na uwzględnienie.

Przedmiotem postępowania apelacyjnego było ustalenie, czy ubezpieczony wykonywał pracę w warunkach szczególnych w wymiarze 15 lat, co skutkowałoby spełnieniem przez niego przesłanek do ustalenia mu prawa do emerytury w wieku obniżonym.

Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe, a w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z art. 233 § 1 k.p.c., nie popełnił też istotnych uchybień w zakresie zarówno ustalonych faktów, jak też ich kwalifikacji prawnej, uzasadniających ingerencję w treść zaskarżonego orzeczenia.

W konsekwencji Sąd Odwoławczy oceniając zasadniczo jako prawidłowe ustalenia faktyczne

i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Apelujący kwestionuje niezaliczenie przez Sąd Okręgowy jako pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia od dnia 1 sierpnia 1971 r. do dnia 29 lutego 1992 r. na stanowisku malarza w Zakładzie (...) w S..

Na wstępie wskazać należy, że zgodnie z art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.; dalej ustawa emerytalna), w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania decyzji, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn).

Ponadto emerytura przysługuje pod warunkiem nie przystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązania stosunku pracy – w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (ust. 2 art. 184 ustawy emerytalnej).

Przepis art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej stanowi, że ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2 - 3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przysługuje emerytura w wieku niższym, niż określony w art. 27 pkt 1. Dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust.

I za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Przepis art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej stanowi, że wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepisami dotychczasowymi w rozumieniu tego przepisu są przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.; dalej rozporządzenie).

Zgodnie z § 4 tego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki, tj. osiągnięcie wieku emerytalnego (kobieta – 55 lat, mężczyzna – 60 lat) i okres zatrudnienia (kobieta – 20, mężczyzna - 25 lat), w tym 15 lat wykonywania pracy w szczególnym charakterze. Przesłanki te należy spełnić kumulatywnie. Niespełnienie jednego ze wskazanych warunków czyni niemożliwym przyznanie emerytury w wieku obniżonym.

Zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia okresy pracy, o których mowa w ust. 1, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy.

Obniżenie wieku emerytalnego niektórym grupom zawodowym uzasadnia się narażeniem tych osób na szybsze niż przeciętne zrealizowanie się emerytalnego ryzyka z powodu wystąpienia w ich zawodach czynników negatywnych

(najczęściej szkodliwych dla zdrowia lub obniżających sprawności psychofizyczne), które doprowadzają do wcześniejszej niż powszechnie utraty sił

do wykonywania dotychczasowej pracy. Stąd też prawo do emerytury w wieku niższym nie jest tu przywilejem, lecz co do zasady wynika ze szczególnych właściwości wykonywanej pracy. Cechą niezbędną do uznania danego zatrudnienia za wykonywane w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. jest wykonywanie pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku. Stanowi o tym przepis § 2 ust. 1 rozporządzenia, wskazując przez to, że intencją ustawodawcy było zawężenie zakresu okresów szczególnych tylko

do tych okresów zatrudnienia, w których praca była faktycznie wykonywana, a nie do samego pozostawania w zatrudnieniu. Zaznaczyć bowiem trzeba, że tylko okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy kreują i wypełniają weryfikowalne kryterium uznania pracy

o cechach znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości, lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Taki sam warunek odnosi się do wymagania stałego wykonywania takich prac, co oznacza, że krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku), a nie stałe świadczenie pracy wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub

w szczególnym charakterze wskutek niespełnienia warunku stałej znacznej szkodliwości dla zdrowia lub stałego znacznego stopnia uciążliwości wykonywanego zatrudnienia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008/21-22/329).

Bezspornym było, że ubezpieczony ukończył wiek 60 lat, spełnia kryterium wymaganego okresu 25 lat ubezpieczenia, nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego oraz nie pozostaje w zatrudnieniu.

Wnioskodawca twierdził, że przez cały okres sporny zatrudnienia wykonywał prace malarskie na wysokości.

Na poparcie swoich twierdzeń składając wniosek o świadczenie rentowe złożył świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach w (...) w S. wystawione w dniu 18 maja 2010 r. przez Agencję Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w O., w którym wskazano, że były to prace malarza na wysokości w okresie od dnia 1 sierpnia 1971 r. do dnia 29 lutego 1992 r., tj. prace wymienione w wykazie A, dział V, pozycja 6 rozporządzenia i w wykazie B, dział V, poz. 6 pkt 1 wykazu stanowiącego załącznik do Zarządzenia Nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.Urz. MRiRW. z 1988 r., Nr 2, poz. 4; dalej zarządzenie) (k. 13 a.e.).

W legitymacji ubezpieczeniowej na k. 82-83 znajduje się wpis, że od 1 sierpnia 1971 r. do 29 lutego 1992 r. wykonywał prace malarza (brak pieczętki zakładu pracy) (k. 31 a.e.).

Treść załączonych do odwołania zaświadczeń wystawionych przez kierownik zakładu pracy nie świadczy o tym, że wnioskodawca w spornym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał tylko i wyłącznie prace malarskie konstrukcji na wysokości (k. 5-8 a.s.).

Istotne w niniejszej sprawie jest, co wyjaśnił ubezpieczony na rozprawie w dniu 27 marca 2013 r., że jako malarz w (...) w S. wykonywał prace malarskie na wysokości, polegające głównie na malowaniu wewnątrz (ścian i sufitów) i elewacji budynków, np. obór, chlewni, owczarni, domów – z rusztowań i drabin. Skarżący malował też metalowe słupy i silosy, przy czym silosy zarówno od wewnątrz, jak i na zewnątrz. Wnioskodawca wykonywał ponadto prace przygotowawcze i pomocnicze do malowania, takie jak ustawianie rusztowań i oczyszczanie powierzchni przed malowaniem.

Sąd Okręgowy zasadnie wskazał, że do obowiązków wnioskodawcy należały także prace przygotowawcze, takie jak ustawianie rusztowań czy oczyszczanie powierzchni, przy czym

co najmniej tych pierwszych nie da się uznać za prace malarskie. A ponadto o ile za prace takie można by uznać prace malarskie dotyczące słupów czy silosów (stanowiące jednak bezspornie mniejszą część pracy wnioskodawcy), o tyle jednak malowanie ścian wewnętrznych i zewnętrznych oraz sufitów w budynkach gospodarczych i mieszkalnych, nie może być rozumiane jako malowanie konstrukcji.

Podkreślenia wymaga przy tym, iż przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter norm bezwzględnie obowiązujących, co powoduje, iż określona w ustawie emerytalnej instytucja emerytury w obniżonym wieku emerytalnym musi podlegać ścisłej wykładni (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2007 r., I UK 287/06, LEX nr 936837).

Samo subiektywne przekonanie ubezpieczonego, że jej praca z uwagi na uciążliwe warunki, w jakich była świadczona, może stanowić podstawę do przyznania mu uprawnień do emerytury w niższym od powszechnego wieku, nie znajduje uzasadnienia faktycznego i prawnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2001 r., II UKN 598/00, OSNP 2003, Nr 17, poz. 419).

Zatem skoro zarówno z dokumentów przedstawionych przez ubezpieczonego, jak i jego wyjaśnień wynika, że wykonywał on w przeważającej części prace malarskie na wysokości wewnątrz i na zewnątrz budynków (obór, chlewni, owczarni, domów), to nie można było uznać, że stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał tylko i wyłącznie prace malarskie konstrukcji na wysokości, o których mowa w wykazie A, dział V, pozycja 6 rozporządzenia oraz załączniku nr 1 cz. B, dział V zarządzenia - poz. 6 - prace malarskie konstrukcji na wysokości, pkt 1 - malarz (np. malarz konstrukcji stalowych i urządzeń przemysłowych).

Sąd Apelacyjny pominął wniosek dowodowy ubezpieczonego o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków na podstawie art. 381 k.p.c., ponieważ okoliczności dotyczące czynności wykonywanych przez niego w spornym okresie zostały wyjaśnione.

Wnioskodawca nie spełnił zatem brakującej przesłanki do skutecznego ubiegania się o przyznanie prawa do emerytury w wieku obniżonym wobec niewykazania 15 - letniego stażu pracy w warunkach szczególnych w myśl art. 184 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej.

Biorąc pod uwagę poczynione wyżej ustalenia i rozważania w ocenie Sądu Odwoławczego apelacja Z. B. była niezasadniona, wobec czego na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji wyroku.

SSA B. Grubba SSA L. Ramlo SSO del. A. Podlewska